

**Μικρά μουσικά σχόλια στο πρόγραμμα της
Χριστουγεννιάτικης συναυλίας της Ορχήστρας Ποικίλης
Μουσικής της Κηφισιάς στο Ίδρυμα Ι. Λάτση, Κυριακή 15
Δεκεμβρίου ώρα 11:00**

Πρόσφατα, διάβαζα σ' ένα κείμενο μουσικής ότι η παρουσία μας σε μια αίθουσα συναυλιών είναι, κατά κύριο λόγο, διασκεδαστική· αποσκοπεί, έλεγε, στην ψυχαγωγία μας

και γι' αυτό είναι ουσιώδες να φθάνουμε στην αίθουσα συναυλιών προετοιμασμένοι και πληροφορημένοι με τα έργα του ρεπερτορίου ώστε να συμμετέχουμε με όλες τις αισθήσεις μας στα όσα πρόκειται να διαδραματιστούν. Δεν νομίζω ότι μπορούμε να διαφωνήσουμε με την άποψη αυτή. Άλλωστε γι' αυτό σε οργανωμένες μουσικές εκδηλώσεις μοιράζονται προγράμματα όπου περιέχονται οι τίτλοι των έργων και των μερών τους, συνοπτικές πληροφορίες για τους συνθέτες μουσικούς, τα ονόματα των μελών της ορχήστρας κ.ο.κ. Έτσι προετοιμασμένοι μας δίνεται η ευχέρεια να απολαύσουμε βαθύτερα την μουσική, που ως τέχνη του χρόνου, απευθύνεται αποκλειστικά στον εσωτερικό μας κόσμο· γι αυτό άλλωστε ο Ιωαν. Θεοδωρακόπουλος την έχει χαρακτηρίσει - μαζί με την ποίηση - τις δύο αυτές "*τέχνες εσωτερικές*".

Αποσκοπώντας λοιπόν στην, κατά το δυνατόν, καλύτερη ψυχαγωγία των ακροατών που θα προσέλθουν στην καθιερωμένη **Χριστουγεννιάτικη Συναυλία των "Φίλων της Ορχήστρας Ποικίλης Μουσικής της Κηφισιάς"** στο κτήριο **ΠΑΛΛΑΣ ΑΘΗΝΑ** του Κοινοφελούς **Ίδρυματος Ι. Λάτση**, την **Κυριακή 15 Δεκεμβρίου 2013, ώρα 11:00 π.μ.** σκέφθηκα, στο παρακάτω κείμενο, να προετοιμάσω και πληροφορήσω τους ακροατές, όχι για όλα τα έργα του ρεπερτορίου αλλά για μερικά από αυτά που ασκούσαν μια ιδιαίτερη γοητεία στο δικό μου, κυρίως, μουσικό αισθητήριο.

Πρώτα από όλα όμως θα ήθελα να επισημάνω την ιδιαιτερότητα που έχουν οι συναυλίες των "*Φίλων της Ορχήστρας Ποικίλης Μουσικής της Κηφισιάς*"; και αυτή δεν άλλη από την επιδιωκόμενη πολυμορφία και ποικιλία των μουσικών θεμάτων του ρεπερτορίου που συνήθως περιλαμβάνει έργα από την προκλασική περίοδο μέχρι και σύγχρονα έργα του 20^{ου} αιώνα.

Θα ξεκινήσω με το *κοντσέρτο για σόλο βιολί και έγχορδα* (αριθ. έργων Μπαχ 1042), που θα ακουσθεί στη πρωινή αυτή συναυλία. Αποτελεί αντιπροσωπευτικό έργο της μουσικής του γίγαντα της μπαρόκ εποχής (1650-1750), **Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ** (1685-1750). Πολλές φορές ακούγεται από ανθρώπους που αγαπάνε την λεγόμενη κλασική μουσική να λένε: "*Α, του Μπαχ η μουσική είναι βαριά, δεν την καταλαβαίνω...*". Και όμως, η ποικιλία της μουσικής παραγωγής του καταπληκτικού αυτού ανθρώπου είναι τεράστια. Και το θαυμάσιο είναι, ότι η τεράστια αυτή ποικιλία, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ούτε βαριά ούτε ελαφριά, διότι απευθύνεται σε όλους. Δεν είναι μουσική μόνο για τον Θεό ή μουσική για τους πολλούς ή για τους λίγους και άλλη, διαφορετική μουσική, για την διασκέδαση των ανθρώπων. Το ακροατήριό του, τις ημέρες που έζησε και δούλεψε περιλάμβανε «*όλες τις τάξεις της κοινωνίας, έστω και αν οι μουσικοί, συνθέτες και εκτελεστές, προτιμούσαν να θέτουν τον εαυτό τους στην υπηρεσία των ηγεμόνων*» (Π. Κανελλόπουλος). Το κοντσέρτο

αυτό θα το ερμηνεύσει ο δεκατεσσάρων ετών ταλαντούχος σολίστ του βιολιού Γιώργος Μπάνος.

Στη συνέχεια της συναυλίας θα ακούσουμε δύο έργα του άλλου γίγαντα της μουσικής, του **Γκέοργκ Φρήντριχ Χαίντελ** (1685-1759). Ο Μπαχ και ο Χαίντελ, αυτοί οι δύο μεγάλοι αν και διασταυρώθηκαν τα βήματά τους, οι δρόμοι τους όμως δεν ταυτίστηκαν. Τάχθηκαν και οι δύο να υμνήσουν τον Ιησού· ο Χαίντελ – αντίθετα από τον Μπαχ – άργησε να αφιερωθεί στη μεγάλη θρησκευτική μουσική. Έπρεπε – πράγμα που δεν χρειάστηκε ο Μπαχ – να περάσει πολλά στάδια για να φθάσει στη μεγάλη πίστη, που τον οδήγησε στην πολύ μεγάλη θρησκευτική μουσική. Ο Χαίντελ *κατάκτησε* τη μεγάλη πίστη, ενώ ο Μπαχ δε χρειάστηκε να την κατακτήσει, αυτός *τη βρήκε μέσα του*.

Η ταπεινοσύνη του Χαίντελ εκδηλώθηκε όταν στα πενήνταοχτώ του χρόνια, τον Μάρτιο του 1743, παίχθηκε πρώτη φορά στο «Covent Garden» του Λονδίνου ο «**Μεσσίας**» του, όπου πετάχθηκαν όρθια – μόλις ακούστηκαν οι πρώτοι ήχοι του χορικού «**Αλληλούια**» - όλα τα μέλη της αγγλικής βασιλικής οικογένειας και μαζί τους σηκώθηκαν όλοι οι παρευρισκόμενοι. Στη συνέχεια παράδωσε το μέγα ορατόριο «**Μεσσίας**» στον οίκο των ορφανών παιδιών του Λονδίνου, ώστε τα κέρδη από τις εκτελέσεις του έργου να ανήκουν στο φιλανθρωπικό αυτό ίδρυμα.

Από το 1726 είχε γίνει Άγγλος υπήκοος κι έγραφε το όνομά του στα αγγλικά «Handel». Η μουσική του Χαίντελ επηρέασε βαθιά πολλούς από τους μεταγενέστερους συνθέτες, μεταξύ των οποίων ήταν ο **Φραντς Γιόζεφ Χάυντν (1732-1809)**, ο **Μότσαρτ (1756-1791)**, και ο **Μπετόβεν (1770-1827)**, ενώ το έργο του συνέβαλε στη μετάβαση από την εποχή της μουσικής Μπαρόκ (1650-1750) στην Κλασική περίοδο (1750-1810/30). Οι συνθέσεις του περιλαμβάνουν περίπου 50 όπερες, 23 ορατόρια και πολλές συνθέσεις εκκλησιαστικής μουσικής, καθώς και ορχηστρικά κομμάτια.

Όσοσο στα εξηνταπέντε του χρόνια τυφλώθηκε, όπως και ο Μπαχ, και αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη σύνθεση και περνάει τα στερνά του χρόνια της ζωής του προσφέροντας τις υπηρεσίες του σαν οργανίστας σε συναυλίες θρησκευτικής μουσικής. Θα πεθάνει το 1759 και η Αγγλία θα του προσφέρει μια μεγαλειώδη κηδεία κι ένα μνήμα στο Αββαείο του Ουεστμίνστερ (Ε.Βυλερμόζ).

Το χορικό «**Αλληλούια**» από το ορατόριο «**Μεσσίας**» του Χαίντελ θα το απολαύσουμε σε μια μοναδική ερμηνεία με τρομπέτα και έγχορδα.

Το δεύτερο κομμάτι μουσικής του Χαίντελ, που θα ακουστεί στη συναυλία, είναι μια υπέροχη, όμορφη, μελωδική κλασική σύνθεση, το διάσημο **largo** της 38^{ης} όπερας του «**Ξέρξης**», η μοναδική καθαρά κωμική όπερα. Η μουσική του «Ξέρξης» ανήκει, λέει ο Βίλχελμ Τσέντνερ, «σε ό,τι πιο χαριτωμένο έγραψε ο Χαίντελ· ο βασικός χαρακτήρας της είναι η γεμάτη χάρη ευθυμία, που μας δίνει πού και πού μια πραγματικά προμοσαρτική εντύπωση». Στο έργο αυτό υπάρχει η περίφημη άρια του ερωτευμένου Ξέρξη (*ombra mai fu: σκιά δεν υπήρξε ποτέ*) που είναι, ως αυτόνομο «**Largo**» (σιγανό μέρος παιγμένο με “μεγαλείο”) και ενόργανης μουσικής, ένα από τα πιο γνωστά και πιο ωραία μικρά «αργά κομμάτια» της παγκόσμιας μουσικής δημιουργίας (Π.Κανελλόπουλος). Θα το ακούσουμε σε εκτέλεση για τρομπέτα και έγχορδα.

Διαβάζω στο πρόγραμμα ότι θα ακούσουμε το κοντσέρτο αριθ. 1 για τσέλο και έγχορδα του **Γιόσεφ Χάουντν (1732-1809)**. Άλλος ένας πολύ μεγάλος συνθέτης· για να πάρουμε μια μικρή ιδέα της μουσικής του παραγωγής αξίζει να αναφερθεί, ότι έγραψε όχι λιγότερες από εκατόν τέσσερις *συμφωνίες*, δεκαπέντε *εισαγωγές* για όπερες, εβδομηνταεπτά *κουαρτέττα εγχόρδων*, είκοσι *κοντσέρτα* για τσέμπολο, εβδομηνταπέντε *τρίο*, τριαντατρείς *σονάτες*. Ο ιστορικός της μουσικής Εμίλ Βυλερμόζ (1879-1960) στο βιβλίο του *"Ιστορία της Μουσικής"* αναφέρει: «*Σ'όλα αυτά τα έργα ο Χάουντν επιβεβαιώνει τις αρετές του της χάρης, της λεπτότητας και της κομψότητας, που δίνουν στη μουσική του μια "σιλουέττα" φαινομενικά παρόμοια μ'εκείνη της μουσικής του Μότσαρτ*».

Στο 1785, εγκαινιάζεται η θαυμάσια φιλία του Χάουντν, που τότε ήταν πενήντα τριών χρονών, με τον Μότσαρτ, που ήταν είκοσιεννιά χρονών. Έχει γραφτεί ότι «*Σε απαλλαγμένη από κάθε φθόνο αλληλοεκτίμηση, σε καθαρότητα και σε βάθος φρονήματος, καθώς και στο βαθμό της προθυμίας να διδάσκεται ο ένας από τον άλλον, ξεπερνάει η φιλία τούτη κι'αυτήν ακόμα την πιο ένδοξη καλλιτεχνική φιλία μεταξύ του Γκαίτε και του Σίλλερ*». Από τη χρονιά αυτή θ' αρχίζει και η θαυμάσια αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο αυτών ανδρών, που είναι ένα μέγα γεγονός στην ιστορία του πνεύματος. Σε μια επίσκεψη του Χάουντν στο σπίτι του Μότσαρτ παρών ήταν και ο πατέρας του, Λεοπόλδος Μότσαρτ. Στη συνάντηση αυτή παίχθηκαν τα νέα κουαρτέττα που ο Μότσαρτ αφιέρωσε στον Χάουντν αναγνωρίζοντας έτσι την βοήθεια που έλαβε από τον πρεσβύτερο φίλο του, τον Χάουντν. Σε ένα γράμμα στη κόρη του ο Λεοπόλδος Μότσαρτ αναφέρει σχετικά με την συνάντηση αυτή τη εξής στοιχομυθία: «*Ο κύριος Χάουντν μου είπε: "Σας λέω ενώπιον Θεού, σαν έντιμος άνδρας, ότι ο γιός σας είναι ο μέγιστος συνθέτης, που γνωρίζω προσωπικά και κατ'ονομα. Έχει γούστο (Gesmack) και, πέραν τούτου, την πιο μεγάλη συνθετική γνώση (die grösste Compositionswissenschaft)"*» (Π. Κανελλόπουλος: *Ιστορία του Ευρωπαϊκού Πνεύματος*). Οι ομοιότητες σε ορισμένα έργα του Χάουντν και του Μότσαρτ είναι τόσο χτυπητές, ώστε συχνά έτυχε να αποδόσουν στον Μότσαρτ την πατρότητα έργων γραμμένων από τον αδελφικό του Μέντορα, τον Χάουντν.

Το κοντσέρτο αριθ. 1 για τσέλο και έγχορδα του Χάουντν ήταν χαμένο μέχρι το 1961 όταν βρέθηκε το χειρόγραφο σε αρχεία του Εθνικού Μουσείου της Τσεχοσλοβακίας, στη Πράγα. Θα ακουσθεί σε σόλο εκτέλεση από την Αναστασία Δεληγιαννάκη.

Στο ποικιλόμορφο ρεπερτόριο της συναυλίας συμπεριλαμβάνεται και ένα ωραιότατο κομμάτι σε ρυθμό βαλς το επονομαζόμενο Waltz No.2 (Jazz Suite) του **Ντμίτρι Σοστακόβιτς (1906-1975)**. Ως μουσική σύνθεση το Αθηναϊκό κοινό την γνώρισε περισσότερο από τη ταινία του σκηνοθέτη Στάνλεϋ Κιούμπρικ *"Μάτια ερμητικά κλειστά"* παρά ως μουσικό κομμάτι κάποιας συναυλίας συμφωνικής μουσικής. Εδώ βλέπουμε πώς οι μουσικές επενδύσεις των κινηματογραφικών ταινιών όταν γίνονται από εμπνευσμένους και ταλαντούχους μουσικούς βοηθούν στην γνωριμία μας με την λεγόμενη κλασική μουσική. Στην προκειμένη περίπτωση της ταινίας έχουμε την μαγευτική μουσική της Αγγλίδας Τζοσελύν Πουκ στο χορό των μεταμφιεσμένων αλλά και το γενικότερο ντύσιμο της ταινίας με επιλογές από το Waltz No. 2 (Jazz Suite) του Σοστακόβιτς. Θα ακουσθεί σε σόλο τρομπέτα

και έγχορδα.

Ένα άλλο βαλς που θα ακουσθεί στη συναυλία είναι το ρομαντικό και τρυφερό *Dolores Valse* Opus 170 του **Εμίλ Βαλντόυφελ (1837-1915)**. Ο Βαλντόυφελ ήταν Γάλλος πιανίστας, διευθυντής ορχήστρας και συνθέτης χορευτικής μουσικής. Σπούδασε στο Ωδείο του Παρισιού όπου είχε μαθητή τον μουσικό Ζυλ Μασσνέ (1842-1912) συνθέτη της γνωστής όπερας *Θαΐς*. Ποιος δεν έχει ακούσει και γοητευθεί από το μελωδικότατο *Méditation* της 2^{ης} πράξης της όπερας *Θαΐς*; Ας επανέλθουμε όμως στον Βαλντόυφελ. Στα εικοσιεπτά του χρόνια γίνεται πιανίστας των ανακτόρων της αυτοκράτειρας Ευγενίας και έγινε πολύ γνωστός στους κοσμικούς μουσικούς κύκλους. Διέπρεψε και στην Αγγλία. Η μουσική του παίχθηκε στα ανάκτορα του Μπάκιγκχαμ μπροστά στην βασίλισσα Βικτωρία. Η μουσική του κυριάρχησε στο Λονδίνο και έγινε παγκοσμίως γνωστός. Έγινε περισσότερο γνωστός από το βαλς οι «*Οι παγοδρόμοι*» (*Les Patineurs*) που συνέθεσε το 1882. Υπήρξε για το γαλλικό βαλς, τηρουμένων των αναλογιών, το αντίστοιχο του βιεννέζου Γιόχαν Στράους. Θα ακουσθεί σε σόλο τρομπέτα και έγχορδα.

Θα κλείσω το σημείωμά αυτό με δύο λόγια για το Χριστουγεννιάτικο τραγούδι το "*O Holy Night*" του συνθέτη μουσικής όπερας, μπαλλέτων, χορωδιακών έργων και εκκλησιαστικής μουσικής, **Αντόλφ Τσάρλς Αντάμ (1803-1856)**. Στο περισσότερο κόσμο είναι γνωστός για τα μπαλέτα, όπως η περίφημη *Ζιζέλ*. Ως συνθέτης όμως είχε μια ευκολία και μια ταχύτητα στη δουλειά που έμειναν παροιμιώδεις καθώς και μια σίγουρη τεχνική που τον ανέδειξε σ' ένα αξιοπρεπή καθηγητή της σύνθεσης στο Ωδείο (Ε.Βιλερμόζ). Θα το ακούσουμε με σόλο τενόρο και έγχορδα.

Πάνος Ραυτόπουλος
Μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου
"*Οι Φίλοι της Ορχήστρας Ποικίλης Μουσικής Κηφισιάς*"